

První rozsáhlý soubor staročeské lyriky vydal J. Feifalik ve své studii *Altöechische Leiche, Lieder und Sprüche, Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften* (philosoph.-histor. Classe) 39, 1862, str. 627-745. Naposledy pořídil souborné vydání J. Vilikovský, *Staročeská lyrika*, Praha 1940. Problematikou staročeské lyriky se všeobecně v poslední době zabýval J. Vilikovský ve studii *Milostná lyrika staročeská*, otištěné v *Pisemnictví českého středověku*, Praha 1948, str. 161-175; dále V. Černý v díle *Staročeská milostná lyrika*, Praha 1948. Nepřekonáno je stále nově vydané dílo Z. Nejedlého *Dějiny husitského zpěvu I-VI*, Praha 1954 (I, II), 1955 (III-V), 1956 (VI).

Jotace v celém oddílu zachovávána a upravována v krátkých i dlouhých slabikách po sykavkách a po ř. Jen v *Pisni veselé chudiny* zachována jotace pouze v dlouhých slabikách.

Milostná lyrika

Závišova píseň

Otištěna podle rkpů Třeboňského A 4, fol. 396b-397a (T). Opravy a doplňky provedeny podle rkpů Kapitulní knihovny v Olomouci č. 300, fol. 283b-284a (O) a zlomku (v. 1-23) v rkpů mnichovské Státní knihovny č. 8348, fol. 132b (M). O dosavadních vydáních a odb. literatuře viz J. Vilikovský, *Staročeská lyrika*, 1940, str. 180-182; dále V. Černý, *Píseň Závišova a Itálie*, *Slavia* 18, 1947-1948, str. 390-405 a ve spise *Staročeská milostná lyrika*, Praha 1948; o souvislosti s něm. milostnou poesíí L. Zatočil, *Sborník prací fil. fak. brněnské univ.* II, 2-4, 1953, str. 110-126.

3 v tůžebné krvi O] w tuzebnofti w krwi T (tuzebnofti pův. e přepsáno na o) - 7 plameně] plameně T, plameney M, tuzebne nemoczi O - 12 plavaje O, M] plawa T - 18 když se zmlitká T] když se. . . žádná O, ač se žádná M - 22 žalostivě T, M] těžkú tůhú O - 27-30 v O až za v. 31-34 - 40 jakož O] yakozto T - 48 a O] chybí v T - 49 zlých O] zle T - 52 a O] chybí v T - 55 mů žádnú O] žádnú mů T - 66 slunce přestkvúcie] [lunczne wiczzy T, [lunczne kwiti O; srov. 68 i kvietie T] přestkvúci O - 71 mievá O] ma miewa T - 72 obrátí O] ohrziewa T; patří do dalšího verše - 73 zhřievá O] miewa T - 74 davť T] dat O; v tu světlost O] w [luncze T - 75 jasně vzřietí T] z jasna hleděti O - 84 již má najkrašší sviětí, mosím tůžiti] gimz ma naykrašji [witi mojim tuziti O, zadna [wietyz ya[niet wczrzity T - 93 zpiewá] zpiewate T, opraveno z pův. zpiewage, [piewa O

Dřěvo sě listem odievá

Rukopis ve Vídni, Národní knih. č. 4558, fol. 24b-25a; paleograficky vydal J. Feifalik, *Sitzungsberichte* 39, 1862, 283-284, v prepise J. Vilikovský, *Staročeská lyrika*, str. 29-30 (Vil). Píseň psána neumělým pravopisem a má některé nářeční rysy (4 cě, 10 dbáci, 28 třeciemu, 36 vyscěrčmež a j.); jsou ponechány.

7 řěže] hrzeŷe - 9 divi sě] gdywi ŷe - 10 o sobě Vil] předchází snad v (a ne o) - 12 beze jmene] nad beyfezgmjene nadepsáno bezeyf menye; beze smienie Vil - 16 milostí] myloŷky - 17 Neustavičný Vil] Newŷtawiczi - 21 ktoť sem, tenž] ktod [ŷem tenzs; nosím] noŷim, mosím Vil - 23 nepoviem] nepowiew - 31 naň] nay; zlýť] slit; jmá] zgma - 32 ktoť] htoth; jeho] gyeħno - 35 ruší nás] ruŷy naŷ; ruŷysnaŷ Feif (Vil: asi neprávem) - 36 od nás] odħnaŷ

Tajná žalost

Rukopis NUK XVII F 9 na přední předsádce. - Vil., Stč. lyrika 31-32.

Značka R⁰ (repeticio) před veršem 5, 7, 13, 15, 21, 23; v. (versus) před veršem 9, 11, 17, 19.

Slovce M

Rukopis Admont č. 590, fol. 156b, nyní NUK XX B 9. – Vil., Stč. lyrika 65-67.

Verše 1-4, 11-14, 21-24, 31-34, 41-44 opatřeny značkou pro versus, verše 5-10 značkou R^o; tyto verše jsou zapsány jen jednou, ale za textem následuje poznámka: Repeticio ut supra post duos versus.

6 v světě] wffytete

Již tak vymyšlený květ

Rukopis Třeboň A 7, fol. 152b-153a. – Vil., Stč. lyrika 35-36.

Přěčekaje vše zlé strážě

Rukopis Třeboň A 7, fol. 154a,b. – Vil., Stč. lyrika 61 (s poznámkou, že není jisto, zda dochovaný text je úplný – str. 183). V. Černý, Staročeská milostná lyrika, mění pořadí strof: 1, 4, 2, 3, 5.

2 puojduť] v rkpe opravou z pudut – 4 sám] gřam (g škrtnuto) rkp – 6 ubudich tu rkp, Vil] ubudichu Černý (chybně)

Noci milá

Rukopis Třeboň A 7, fol. 154b. – Vil., Stč. lyrika 62.

1 pročs Vil] procz – 2 mé milé Vil] mem milem, -m připsáno

Šla dva tovařišě

Rukopis Třeboň A 7, fol. 139b. – Vil., Stč. lyrika 75-76.

2 tišě] tieffye – 20 a 22 verš je v rkpe zapsán jen jednou, ale je čárkami připojen k veršům 19 a 21 na znamení, že má být opakován (Vil v. 22 vynechává) – 23 a 25 verš zapsán v rkpe jen jednou, ale je čárkami připojen k veršům 24 a 26 na znamení, že má být opakován (Vil v. 23 vynechává)

Ztratilať jsem milého

Rukopis Třeboň A 7, fol. 152a. – Vil., Stč. lyrika 73-74.

14 mně náděje nesvitá doplněk Ertlův] bila rkp (nic více, text pokračuje), byla Feif, Vil tečkami naznačuje chybějící verš – 31 Bóh tě] Botye

Milý jasný dni

Rukopis Kapitulní knihovny v Olomouci č. 300, fol. 213a. Vydal J. Feifalik, Sitzungsberichte 39, 685-686. Versi třeboňského rkpu A 7, fol. 155b-156a viz Vil., Stč. lyrika 58-60.

1 ukvapil] vchwapil – 31 najmilejší] naymileyffie

Lyrika reflexivní a satirická

Smrt

Jediný rkp Lobkovický 311 (nyní NUK XXIII F 2), str. 434-435; paleograficky vydal J. Gebauer, LF 11, 1884, 300-302; v přepise Vil., Stč. lyrika 97-100.

42 však se zemi vždy poručí Geb, Vil] bez sě rkp

Píseň o Pravdě

Text ze zlomku Mus. 1 Ac 82 (t. zv. Schürerovského – Mus); další rkpy: kancionál Jistebnický, Mus. II C 7, str. 71 (fist), Třeboň A 16, fol. 97b; pozdní, jazykově upravený NUK XVII H 32a, fol. 14a. Vydal paleograficky s přepisem K. Novák, Stč. píseň o Pravdě, Tábor 1888 (fist a Mus). V předpise Vil., Stč. lyrika, str. 106-110; J. Daňhelka, Husitské písně, Praha 1952, str. 119-122. Literatura ve vydání Vilikovského (str. 189).

32 červeněj *Mus*] czrnu *fist* – 45 římských *Mus*] *není v fist* – 48 co sú učinili z Ří-
ma] *pozdějši přídavek* – 53-54 *oba verše chybějí v Mus*; *doplněny z fist* – 56 pro peníze]
pozdějši přídavek, *není v fist* – 57 jidech *fist*] gidech *prawda Mus* – 62 štívati *Mus*] vyhnati
fist – 65-68 *zní v fist*: Dřevní kniežata i páni vedli ctné, počestné rady, prospívali u milosti:
i nebylo také zlosti – 71-84 *zní v fist*: a řkúc: Mněť lepšieho nenie více do mého skon-
čení, než při zákoně ostatí a tu život dokonati. Ale než měsiech pomínu, tak mi tu dachu
vinu: Pravdo, zde se nám nehodíš, v naši řehole nám škodíš – 85-86 *verše jen v Mus*
(*asi pozdějši přídavek*) – 99 já] *ya prawda Mus* – 111-112 *přídavek rkpu Mus*

Sedláci

Rukopis Třeboň A 7, fol. 139a,b. – Vil., Stč. lyrika 111-113.

2 budu] *nadepsáno za pův.* chczy – 25 druha] *druho* – 25-28 řihaje, smrkaje, laje,
potrhaje] *řihagie, řmrkagie, lage, potrhagie rkp*; řihají, smrkají, laje, potrhaje *Vil* – 34 by
sám byl *Vil*] *bi řam bit bil* – 37 *divněť*] *diwniet* – 47 *viděch*] *wiediech*

Píseň veselé chudiny

Rukopis Kapituly vyšehradské V Cc 7, fol. 6b-7a (V); vydal paleograficky Ad. Patera
ČČM 78, 1904, 387-389; v přepise J. Vařica, *Píseň veselé chudiny*, St. Říše na Moravě 1932. –
Obsahově shodnou, ale v detailech značně rozdílnou versi rkpu třeboňského A 7, fol.
153b-154a (T) vydal J. Vilikovský, Stč. lyrika 82-85; tam i literatura (str. 186-187).

42 *lačen T*] *laczyn V* – 43 *kterak učiniti T*] *všeco což kúpiti V*; *srov. v. 61 – 55 Zastavme T*] *Zuřtawme V* – 95 *zařpicij*] *zařpiczi V*, *za řpicze T*

Pieseň od pana Štemberka

Rukopis Třeboň A 7, fol. 150a-151a. – Vil., Stč. lyrika 125-128; tam i literatura (str. 193).

Nadpis: Tuto se počíná pieseň o Štemberkovi, *nadepsáno*: od pana Štemberka – 8
před sě] *prziedcze* – 16 *vskoči*] *nadepsáno nad pův.* vkroči (*srov. v. 55*: skoči); vkroči *Vil* – 31
spolem sebrali všickni] *nadepsáno*: spolu inhed řezníci sebrali – 33 *života*] *nad* –u *nadepsáno*
-a; *na okraji připsáno repete* – 48 *chybí, ale při verši 47 je poznámka repete* – 49 v stráni]
wřtranie – 55 *Kačeruov Vil*] *Kaczieruow, Feif. čte chybně kaciefuov*

Lyrika duchovní

Buoh všemohúcí

Otištěno z nejstaršího rukopisu NUK XVII F 30, fol. 96a, b; ostatní rkpy uvádí Z. Ne-
jedlý, *Počátky 457-458*, nově *Dějiny husit. zpěvu II*, 207; Vil., Stč. lyrika 198 (text na str.
152-154) a A. Škarka, *Nejstarší česká duch. lyrika (Památky 6)*, 1949, 71-72.

Od v. 21 *srov. Kap. Praž. M 100*, fol. 60b, vydal Ad. Patera, *Sborník Hist. kroužku 14*,
1913, 59; dále tamže *M 102/1*, fol. 2b; *latinsky i česky zlomek M 29*, fol. 143b (začátek)
a *zlomek B VI/2*, fol. 322b (ležal tři dni v hrobě – k toběť voláme). Výklad *latinsky*: tamže
N VII, fol. 75a-76b.

Jezukriste, štědrý kněže

Podle rkpu *Kap. Praž. M 1*, fol. 12a (A); opravy podle rkpu NUK VIII C 11, fol. 82b
(B). Ostatní rkpy a literatura Z. Nejedlý, *Počátky 459-463*, nové vyd. *Dějiny husit. zpěvu*
III, 397, Vil., Stč. lyrika 150-151 a A. Škarka, *Nejstarší česká duch. lyrika (Památky 6)*,
1949, 73-75.

2 s *uotcem, duchem B*] *řuoczem řynem A* – 13 *zpievající B*] *řpyewagyczy A* – 17 *máti B*] *matye A* – 25 *mého těla A*] *duše, těla B* – 31 *dušě B*] *duřřy A* – 37-40 *chybějí v A*; *doplněno*
podle B, srov. VČA 9, 1900, 243

V souhlase s Nejedlým změněno pořadí strof. V A je pořadí: 1, 2, 3, 7, 5, 4, 9, 8, 6, 11.

Zdráva, králevno slavnosti

Podle rkpu NUK XVII F 30, fol. 150b-151b (*M*); vyd. V. Flajšhans, ČMusFil 5, 1899, 340. Opravy z rkpu Univ. knih. ve Vratislavi I Q 466, fol. 29b (*V*), podle fotografie; varianty ostatních rkpů viz Z. Nejedlý, Počátky 481-482, nové vyd. Dějiny husit. zpěvu III, 45n a Vil., Stč. lyrika 134-136; u Vil. otištěno též lat. znění písně a je tam i literatura (str. 191-195).

2 očistnice *V*] učišćenie *M*; emundatrix *lat.* – 36 kvietie *V*] kwyete *M* – 40 i skončenie *V*] i vše skončenie *M* – 44 těla svého *V*] svého života *M* – 50 opatř *V*] opatříž *M*

Pláč Panny Marie

Otištěno z jediného rkpu NUK XIV G 17, fol. 127a-128b. – Vil., Stč. lyrika 137-138 a Z. Nejedlý, Dějiny předh. zpěvu 308-310, nové vyd. Dějiny husit. zpěvu I, 403-405, A. Škarka, Roudnický plankt, LF 79, 1956, 187-195; tam i literatura.

17 stradúci *rkp*] svadúci *Vil* (*chybně*)

Mistr Lepič

Rukopisy: NUK V A 23 na přidešti; odlepeno (*A*); NUK V F 2 na přidešti (*B*). Vydal paleograficky Petíra, SbFil 9, 1931, 136-137, v prepise Vil., Stč. lyrika 139. Výklad podal D. Čyževskij, SaS 2, 1936, 98-105.

3 jakož *A*] jakožto *B* – 6 velmi *A*] jednu *B* – 10 vedlé *A*] podlé *B*; i zemskému *A*] zde světskému *B* – 17 zvlasti *B* (*pro rým*)] zvlášče *A* – 19 i *A*] jakž *B* – 22 vynda *A*] vyndi *B* – 24 belhavému *A*] bohatému *B*

Kocovník

Rukopis Mus. XII G 10 na zadní desce a zlomek drkolenský. Vydal paleograficky V. Flajšhans, ČČM 94, 1920, 81-82. – Vil., Stč. lyrika 141-142. K interpretaci písně srov. D. Čyževskij, SaS 2, 1936, 98-105.

22 třasa] trzař[a *rkp*, třesa *Vil*

Otep myrry

Rukopis Vyšší Brod 42, fol. 159b (faksimile NUK XVII J 17, č. 18). – Vil., Stč. lyrika 143-144. K interpretaci srov. V. Černý, Stč. milostná lyrika, str. 142-144.

1 myrry] myry, myrrhy *Vil*; mněť] myet – 22 střět] [trzyet, stržet *Vil* – 26 z nicě] znyeczy, nice *Vil*

Doroto, panno čistá

Z rkpu NUK XVII F 30, fol. 178a-179a (*M*), vydal J. Gebauer, LF 4, 1877, 216-224. Opravy a doplňky podle rkpu t. zv. Svatovítského (Kap. Praž. D 84a – *Vit.*). Varianty všech rkpů v. Ad. Patera, Svatovítský rukopis, Památky IX, 1886, 304-311. – Vil., Stč. lyrika 155-159; tam i literatura (str. 198).

14 stělena *Vit*] porozena *M* – 15 Dorotús *Vit*] dorotu *M* – 18 města i hrady *M*] hrady i domy *Vit* – 29-30 *chybějí v M*; *doplněno z Vit* – 34 rozlíviv *Vit*] rozlytyl *M* – 41 to svaté tělo *M*] to tělo svaté *Vit* – 45 rozpěchu *Vit*] rozbychu *M* – 54 ji *Vit*] *chybí v M* – 69 klaněla *Vit*] modlila *M* – 70 věřila *Vit*] vwyrzyla *M* – 73 s ním *Vit*] a s nym *M* – 75 zařvav *Vit*] zarzwat *M* – 82 Do zahrádky do rozkošné *Vit*] Ctpovědě jemu do zahrady rozkošné *M* – 84 róžě *Vit*] rozy *M* – 89 z špíle *Vit*] pylnye *M* – 99 ti *Vit*] *chybí v M* – 100 uslyšán jest *Vit*] ušlyšyfe potom z pův. uslyšyew to *M* – 106 pěkně *Vit*] pyeklne *M* – 114 zděj *Vit*] zdye *M*; to] *připsáno v M na okraji* – 129 přiezni *Vit*] milosti *M*